Не шукай виходу в моїх очах

Щоб залишитися, іноді треба перестати тікати від розмови

Laura Bellini

Не шукай виходу в моїх очах

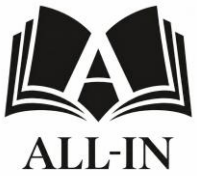
Щоб залишитися, іноді треба перестати тікати від розмови

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384903698

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Межі кадру 13
Розділ 2 - Місце для іншої людини 24
Розділ 3 - Світло, яке неможливо зупинити 36
Розділ 4 - Розмови за зачиненими дверима 47
Розділ 5 - Право відмовити 58
Розділ 6 - Відстань в один крок 68
Розділ 7 - Те, про що ми не сказали 77
Розділ 8 - Між близькістю та довірою 87
Розділ 9 - Ціна спільного кадру 96
Розділ 10 - Без можливості втекти 106
Розділ 11 - Правила, яких ми не записали 116
Розділ 12 - Квиток в один кінець 125
Розділ 13 - Межі компромісу 134
Розділ 14 - Правда між словами 144
Розділ 15 - Усі дороги, якими ти йшов геть 154
Розділ 16 - Відстань, яка мені потрібна 164
Розділ 17 - Те, що я не мушу рятувати 174
Розділ 18 - Залишайся, коли буде важко 184
Розділ 19 - Світло, яке залишається 194
Розділ 20 - Місце для двох 205

INTRO

Першого ранку в Брно я прокинулася за п’ять хвилин до будильника й кілька секунд дивилася в стелю готельного номера, намагаючись пригадати, де я. Потім побачила на стільці рулон роздруківок, папку зі зразками матеріалів і своє пальто, перекинуте через спинку так, як я ніколи не дозволила б собі у власній квартирі. Усе стало на свої місця. Брно. Готель Zora. Три тижні підготовки, стиснуті у двадцять чотири години фотозйомки. Один шанс переконати власників будівлі, що модерністський інтер’єр не треба рятувати від його минулого — треба лише дозволити йому знову дихати.

У мене був план.

План завжди був хорошим початком.

О сьомій сорок я вже стояла на другому поверсі, між молочними шибками й матово-блакитною стіною коридору. На час ремонту готель був закритий для гостей, тож тиша тут мала власну вагу. Я чула скрип своїх черевиків по терацо й віддалені удари молотка десь у технічному крилі. Природне світло проникало крізь вузькі вікна в кінці коридору саме так, як я й передбачала. М’яке, прохолодне, достатнє, щоб підкреслити геометрію простору, не перетворюючи його на музей.

Я посунула невелике крісло сантиметрів на п’ять.

— Тепер, — сказала я сама до себе.

— Не тепер.

Голос долинув з-за моєї спини.

Я повільно обернулася.

Чоловік, який стояв за кілька метрів від мене, мав перекинутий через плече фотоапарат, а біля його ноги лежала чорна сумка. Високий, у темній куртці, волосся трохи задовге для людини, яка, схоже, не відчувала жодної потреби вибачатися за сам факт своєї присутності. Йому могло бути близько сорока. Спершу він подивився на крісло, потім на світло і лише наприкінці — на мене.

Останнє тривало трохи задовго.

— Перепрошую? — запитала я.

— Якщо залишиш його там, перекриєш лінію, що веде від балюстради до вікна.

— Якщо я залишу його там, хтось нарешті побачить, що це готель, а не порожній об’єкт для каталогу архітектури.

Кутик його рота сіпнувся.

— Петра Вітек?

Я не любила ситуацій, у яких незнайома людина знала моє прізвище раніше, ніж я встигала з’ясувати, хто вона така.

— Залежить від того, хто питає.

Він підійшов ближче, але зупинився на цілком пристойній відстані. Простягнув руку.

— Альберт Павлік.

Я не одразу потиснула її.

Це прізвище я знала. Надто добре.

Альберт Павлік фотографував кілька готелів, про які потім говорили, що на його світлинах вони виглядали краще, ніж у реальності. Для дизайнерки інтер’єрів це був комплімент небезпечного ґатунку. Я знала і його

серію про покинуті пансіонати на Адріатиці, і цикл фотографій вокзалів, де люди були лише розмитими слідами. Він умів перетворити місце на історію. Проблема полягала в тому, що зазвичай це була його історія.

Я потиснула йому руку.

— Ти мав бути о десятій.

— Я мав бути о дев'ятій.

— У розкладі, який отримала я, написано десята.

— У моєму — дев'ята.

Він відпустив мою долоню, але ще якусь мить у пальцях залишалося тепло його шкіри. Це дратувало мене більше, ніж помилка в розкладі.

Я дістала телефон.

— Перевірю.

— Можеш також припустити, що ми обоє маємо рацію.

Я глянула на нього поверх екрана.

— Звучить як рішення людини, яка не хоче з'ясовувати, де сталася помилка.

— Або людини, яка не хоче втрачати світло на з'ясування.

Він кивнув у бік вікна в кінці коридору. Сонце вже змістилося настільки, що тінь від рами почала перетинати блакитну стіну.

Він мав рацію.

Я цього не сказала.

— Перш ніж ти почнеш, я маю підготувати три кадри, — заявила я. — Меблі, лампи й позначення на дверях. Я хочу показати функцію простору.

— А я хочу показати його ритм.

— Ритм не оплачує рахунків готелю.

— А функція не змушує нікого захотіти сюди зайти.

Це мало б роздратувати мене сильніше. Натомість я відчула ту рідкісну, не надто розсудливу цікавість, яка з'являлася, коли хтось не погоджувався зі мною обдумано, а не лише заради задоволення чинити опір.

Альберт зняв фотоапарат із плеча.

— П'ять хвилин, — сказав він. — Нічого не пересувай.

— Це моя композиція.

— А це моя фотографія.

— Фотографія мого проєкту.

— Будівлі, яку ніхто з нас не проєктував.

Кілька секунд ми просто дивилися одне на одного.

У нього були спокійні очі. Не холодні. Це було гірше. Людина, яка злиться, залишає тобі точку опори. Альберт виглядав так, ніби міг стояти по інший бік конфлікту, не відчуваючи найменшої потреби підвищувати голос.

— П'ять хвилин, — повторив він.

— Три.

— Чотири.

— Я не збираюся торгуватися за власний розклад із фотографом, який приходить на годину раніше.

— У такому разі три.

Він поступився так легко, що на секунду я навіть не зрозуміла, чи перемогла.

Я відійшла до стіни.

Альберт почав працювати.

Він не робив десятків знімків. Спершу дивився. Зсувався на пів кроку, перевіряв висоту, спостерігав, як світло відбивається на поручні. Раз присів навпочіпки, іншим разом відійшов так далеко, що мало не опинився в порожньому номері. Він не торкнувся жодного з елементів, які я розставила.

Через дві хвилини підійшов до крісла.

— Можна?

Це одне слово зупинило мене сильніше, ніж його попередня самовпевненість.

— Що?

— Пересунути його.

Він указав саме на те місце, про яке ми щойно сперечалися.

— Ти щойно запитав у мене дозволу?

— Іноді таке трапляється.

— Рідко?

Він усміхнувся.

Цього разу по-справжньому.

— Залежить від людини.

Я підійшла до крісла.

— Покажи куди.

Він не зробив цього замість мене. Став поруч і долонею вказав лінію на підлозі.

— Сюди. Поверни приблизно на п’ятнадцять градусів.

Я сама пересунула крісло.

— Так?

Альберт подивився у видошукач, а потім знову на мене.

— Ще трохи ліворуч.

— Ти сказав п’ятнадцять.

— Я змінив думку.

— Поганий знак.

— Для фотографії?

— Для співпраці.

Кілька секунд він нічого не відповідав.

Нарешті опустив фотоапарат.

— Я не планував співпраці.

У порожньому коридорі ці слова прозвучали дивно.

— Я теж, — сказала я.

Ми мали підготувати матеріал для спільної виставки про перехідні простори, але в моїй голові це означало просту схему: я відповідаю за простір, він — за фотографію, а кураторка потім складає все в єдине ціле. Без змішування компетенцій. Без зайвих переговорів. Без ситуацій, у яких мій результат залежав би від чоловіка, відомого тим, що міг прийняти замовлення в Берліні, завершити його в Порту, а через тиждень уже працювати в Таллінні.

Альберт знову підняв фотоапарат.

— Стань там.

— Перепрошую?

— Біля вікна.

— Я не елемент декорації.

— Знаю.

— Тоді навіщо?

— Хочу побачити масштаб.

— Знайди собі штатив.

Він тихо засміявся.

— Штатив не дивиться на мене так, ніби саме складає список причин, чому я маю зникнути з твого проєкту.

— Це не мій проєкт.

— Ще гірше. Отже, ти робиш це без права власності.

— Я роблю це, бо мені не байдуже.

Він опустив фотоапарат.

Усмішка зникла з його обличчя, але погляду він не відвів.

— Знаю, — сказав він.

Лише це.

Але раптом мені здалося, що він сказав набагато більше. Наче помітив не крісло, не блакитну стіну, не розклад у моєму телефоні, а мене — ту, що стояла посеред усього цього й намагалася проконтролювати кожну змінну раніше, ніж якась із них встигне мене здивувати.

Це відчуття було незручним.

І небезпечно приємним.

Я відвернулася до вікна, нібито щоб перевірити світло.

— У тебе є твої три хвилини, — сказала я.

— Вони вже минули.

Я глянула на годинник.

Він мав рацію.

— У такому разі кінець.

Альберт без протестів сховав фотоапарат у сумку.

— Добре.

— Добре?

— Ти сказала: кінець.

Він знову зробив те, чого я від нього не очікувала. Не намагався виторгувати ще одну хвилину, не використовував свою чарівність, не вдавав, що не почув мене. Просто прийняв межу.

Це я мала запам'ятати.

Натомість я дивилася, як він застібає сумку.

— Що тепер? — запитав він.

Я відкрила папку з планом дня.

— Тепер робимо по-моєму.

Він підняв очі.

— А потім?

— Потім можемо перевірити твій спосіб.

— Звучить майже як компроміс.

— Не звикай.

Я рушила коридором. Через кілька кроків почула позаду його ходу — спокійну, неквапливу. Коли я зупинилася біля дверей колишнього бару, Альберт став поруч.

Не надто близько.

Достатньо.

— Петро?

— Так?

— Якщо ми збираємося сперечатися протягом наступних кількох тижнів, попередь мене про одну річ.

Я подивилася на нього.

— Про яку?

Кілька секунд він дивився на мене без усмішки.

— Коли ти захочеш, щоб я справді залишився в розмові.

І саме тоді, замість відповіді, я вперше подумала, що, можливо, найскладнішим в Альберті Павліку буде не те, що одного дня він захоче піти.

А те, чи зможу я сама перестати готувати для нього зручний вихід.

Розділ 1 - Межі кадру

Колишній готельний бар пахнув свіжошліфованою деревиною, пилом і кавою, яку хтось залишив на підвіконні. Високі вікна виходили у внутрішній дворик, де робітники розвантажували матеріали під брезентовим навісом. Усередині збереглися оригінальні латунні планки біля барної стійки, два ряди кулястих світильників і стіна, облицьована світлим шпоном. Саме цю стіну я збиралася використати як тло для однієї з найважливіших фотографій виставки. Альберт зупинився у дверях, озирнувся і, замість того щоб прокоментувати інтер'єр, подивився на мене.

— Ти не відповіла на моє запитання.

Я поклала папку на барну стійку.

— На яке?

— Коли я маю залишитися й продовжити розмову.

— Коли вона стосуватиметься роботи.

— Це безпечна відповідь.

— Професійна.

— Не завжди це одне й те саме.

Я дістала план експозиції, перш ніж устигла сказати щось менш розсудливе. Я працювала над цим проєктом уже шість тижнів. Виставка з робочою назвою «Поміж» мала показати місця, де люди зупиняються лише на мить: готельні коридори, зали очікування, сходові клітки, вокзальні холи. Мене не цікавила ностальгія за покинутими будівлями. Я хотіла показати, що перехідний простір теж може дарувати відчуття належності. Готель

Zora мав стати серцем усієї розповіді, адже саме переживав перетворення, не втрачаючи власного характеру.

Альберт нахилився над кресленнями.

— Усе дуже точно.

— Дякую.

— Це ще не був комплімент.

Я підвела очі.

— Помітила.

Він провів пальцем над одним із позначених кадрів, не торкаючись паперу.

— Чому на всіх фотографіях коридор порожній?

— Тому що ми показуємо архітектуру.

— А виставка розповідає про людей, які проходять крізь неї.

— Про взаємозв'язок людини й простору. Нам не потрібні статисти, які вдаватимуть емоції.

— Згоден. Але відсутність людини — теж рішення. І тут ти ухвалюєш його замість глядача.

Я придивилася до референсної фотографії. Порожній коридор, блакитна стіна, світло, що застигло на підлозі. Я була задоволена цією композицією. Знала кожен її елемент і розуміла, чому він опинився саме там.

— А ти хотів би привести випадкову людину й назвати це автентичністю?

— Я хотів би залишити місце для чогось, чого ми не запланували.

— У бюджеті виставки немає статті «щось, чого ми не запланували».

Альберт коротко засміявся, але відразу посерйознішав.

— Петро, я приїхав сюди не для того, щоб фотографувати твої візуалізації.

Я відчула, як мої пальці стискають край папки.

— А я не запрошувала тебе змінювати проєкт, за який відповідаю.

— Саме тому нам потрібно визначити умови.

Перш ніж я встигла відповісти, до бару зайшла Клара Новотна, кураторка виставки й представниця фонду, що фінансував проєкт. Вона мала коротке сиве волосся, окуляри в червоній оправі й енергію жінки, яка давно перестала вірити у щасливі випадковості. У руках несла три паперові стаканчики з кавою.

— Бачу, ви вже познайомилися.

— Ми вже встигли з’ясувати, що маємо різні концепції, — сказала я.

— Чудово. Я боялася, що ви будете надто ввічливими.

Клара подала нам каву, а потім розгорнула на стійці роздрукований договір. Указала на фрагмент, виділений жовтим кольором.

— Учора ввечері правління фонду затвердило зміну способу презентації. Ми хочемо одну спільну розповідь, а не дві окремі частини. Петра відповідає за простір і концепцію виставки. Альберт — за фотографії. Остаточний вибір матеріалів має бути спільним.

Я двічі перечитала цей пункт.

— У моїй версії договору цього не було.

— Ми надіслали додаткову угоду вранці.

— О шостій п’ятнадцять, — зауважила я, перевіряючи телефон. — Важко назвати це погодженням.

Клара не намагалася виправдовуватися.

— Ти маєш рацію. Я повинна була зателефонувати ще вчора. Правління ухвалило рішення пізно, але це не виправдовує того, як ми повідомили про нього. Ти можеш відмовитися підписувати додаткову угоду. Однак мушу чесно сказати, що без спільної концепції фонд скоротить фінансування експозиції.

Це не була погроза. Саме тому прозвучало ще гірше.

Я якийсь час дивилася на документ. Моя студія була невеликою. Я наймала двох працівників, а проєкт у Брно мав відкрити нам шлях до масштабніших замовлень за межами Польщі. Мені не потрібні були ні протекція, ні особливе ставлення. Мені потрібна була можливість показати, на що ми здатні.

— Скільки в нас часу на рішення? — запитала я.

— До завтра, до полудня.

Альберт поставив каву.

— А в мене є умова.

Я повернула голову.

— Звісно.

— Я хочу мати право показати місця ще до завершення остаточного оформлення. Сліди використання, недосконалості, фрагменти ремонту. Не все мусить виглядати як готовий продукт.

— Готель готується до відкриття. Власники не погодяться на виставку, яка натякатиме, що будівля занедбана.

— Тоді покажемо, що вона перебуває в процесі змін.

— Ти не можеш самостійно вирішувати, яким буде цей меседж.

— І не збираюся. Саме тому я розмовляю з тобою.

Клара спостерігала за нами з цікавістю, якої я зовсім не поділяла.

— У вас є час до завтра. Сьогодні я хотіла б побачити пробні кадри. Без остаточних заяв.

Вона залишила нас самих.

Якусь мить було чути лише шум вентиляції.

— Ти знав про додаткову угоду? — запитала я.

— Отримав її вранці.

— І не вважав за потрібне згадати?

— Я хотів спершу побачити твою концепцію.

— Це не відповідь.

Альберт витримав мій погляд без усмішки.

— Я знав, що зміна тобі не сподобається. Не знав, що її з тобою не обговорили. Мав запитати.

Його визнання помилки позбавило мене заздалегідь підготовленої гострої відповіді.

— Так, — сказала я. — Мав.

— Ти маєш право злитися.

— Мені не потрібен дозвіл.

— Знаю.

Я відсунула документ. Не збиралася ухвалювати рішення під впливом роздратування. Мені було тридцять п’ять років, я мала власну компанію й достатньо досвіду, щоб відрізняти амбіції від гордощів. Принаймні зазвичай.

— Покажи мені, що ти маєш на увазі, — сказала я.

Альберт підняв фотоапарат.

— Тут?

— Тут.

Він повів мене до бічного виходу з бару, де за скляними дверима був вузький технічний коридор. На стіні залишилися темніші прямокутники від знятих табличок. Під стелею тягнулися нові дроти, а поруч висіла стара лампа, яку ще не під’єднали.

— Ось місце, яке ти не хотіла фотографувати, — сказав він.

— Тому що воно не завершене.

— Саме так.

Він зробив один знімок, а потім показав мені екран фотоапарата.

У ньому не було нічого видовищного. Світло падало на порожню ділянку стіни, а тінь від дроту утворювала тонку лінію, що вела до дверей. У зображенні було щось від незакінченого речення.

— Це розповідає про очікування, — сказала я, перш ніж устигла стриматися.

Альберт подивився на мене.

— Саме так.

— Але без контексту це виглядає як документація ремонту.

— Тоді дамо йому контекст.

Я знову придивилася до фотографії. Я вже знала, як її можна використати. Не як центральне зображення, а як частину послідовності, що показуватиме шлях від незавершеного простору до обжитого. У мене навіть виникла ідея зіставити її з деталлю оновленого бару.

— Однієї фотографії недостатньо, — сказала я. — Нам потрібні пари. Те саме місце до змін і після них.

— Не всі місця повинні мати таке завершення.

— Чому?

— Тому що іноді найважливіше — те, що відбувається поміж.

Він вимовив це спокійно. І все ж у мене склалося враження, що йдеться не лише про архітектуру.

Ми повернулися до бару. Я розгорнула план на стійці й позначила три місця, де його спосіб бачення міг би доповнити мій. Альберт не намагався забрати в мене олівець. Він ставив запитання, іноді незручні, але конкретні. Коли я запропонувала використати відображення у склі, він відразу зрозумів, що мене цікавить не візуальний ефект, а можливість показати два стани простору одночасно.

Так ми працювали майже годину.

Найбільше мене дивувало не те, наскільки ми відрізнялися, а те, що могли розвивати думку одне одного, не намагаючись негайно привласнити її. Альберт був терплячим до зображень і нетерплячим до процедур. Я — навпаки. Коли він указував на деталь, якої я раніше не помітила, я відчувала водночас вдячність і роздратування. Коли я пояснювала йому реставраційні

обмеження, він слухав із такою увагою, що мені хотілося говорити довше.

У якийсь момент наші плечі опинилися близько одне до одного над розгорнутим планом. Я відчула запах його куртки, прохолодного повітря й чогось деревного, ледь вловимого. Він не відсунувся різко й не спробував скористатися цією близькістю. Просто вказав на наступне місце на кресленні.

— Тут мені потрібна година без ремонтної бригади.

— Можу це організувати.

— А тут хочу фотографувати на світанку.

— Готель відкривають для нас о сьомій.

— Світанок буде раніше.

— Отже, нам потрібно отримати дозвіл охорони.

Він подивився на мене з веселим подивом.

— Ти справді здатна перетворити схід сонця на процедуру.

— Завдяки процедурам ніхто не залишається замкненим на ніч у чужому готелі.

— Звучить як історія.

— Звучить як професійний досвід.

Він усміхнувся, але не наполягав.

Після обіду ми переглянули пробні фотографії на великому моніторі в тимчасовому офісі. Клара повернулася з представником готелю, паном Дворжаком, який майже всю презентацію мовчав. Коли Альберт показав фотографію технічного коридору, чоловік насупився.

— Ми не хочемо показувати незавершені роботи.

Я вже приготувалася пояснювати, але Альберт заговорив першим.

— Розумію. Це пропозиція для обговорення, а не остаточний вибір.

Він подивився на мене.

Передав слово мені.

— Ми хочемо зіставити це зображення з фотографією того самого місця після завершення робіт, — сказала я. — Не як доказ недосконалості, а як свідчення перетворення. Ми також можемо виключити технічні елементи, які власник не хоче оприлюднювати.

Дворжак трохи поміркував.

— Якщо я побачу обидві фотографії разом до затвердження, можемо спробувати.

Клара кивнула.

— Ось і перший спільний напрям.

Я не сказала, що ми щойно його знайшли. Я ще недостатньо довіряла цій співпраці, щоб називати її успіхом.

Коли ми залишилися самі біля монітора, Альберт відсунув стілець.

— Ти добре це провела.

— Ти теж.

— Звучить так, ніби тобі боляче це визнавати.

— Трохи.

Він засміявся. Цього разу я не намагалася приховати усмішку.

Пізніше, коли бригада завершувала роботу, я повернулася на другий поверх по залишену папку. Альберт стояв біля вікна в кінці коридору й переглядав знімки. Я зупинилася за кілька кроків від нього.

— Маєш завтра час о восьмій? — запитала я.

— Залежить для чого.

— Хочу показати тобі місце, якого немає в плані виставки.

Він підняв голову.

— А все-таки.

— Не роби поспішних висновків.

— Навіть не наважився б.

Він сховав фотоапарат і підійшов ближче. У світлі пізнього пообіддя я помітила дрібні зморшки біля його очей і слід утоми, якого раніше не бачила.

— Петро, є ще одна річ.

Я чекала.

— Я не хочу підписувати додаткову угоду, яка покладає на нас спільну відповідальність, якщо на практиці ми битимемося за кожне зображення.

— Я теж не хочу.

— Тоді встановімо правило. Коли хтось із нас не погоджується з рішенням, інший не намагається провести його через Клару.

— Згодна. І жодних змін за спиною іншого.

На мить його обличчя стало серйознішим.

— Згоден.